

Dr. Tóth András: Integráció és Szegregáció tantárgy
vizsgadolgozat

I. Saját Intézmény tanulóinak rövid bemutatása,
különös tekintettel a hátrányos helyzetű illetve
különleges bánásmódot igénylőkre,

II. Saját tantárgyra és a tanított korosztályra
a különleges bánásmódot igénylők
tanítás-tanulása tervezése érdekében

Lipusz Péter (HBGMNC)

hallgató, I. évfolyam

Közoktatási vezető pedagógus szakvizsga szak

2012 / 2013 II. félév

Eger, 2013. május 02.

I. Intézményünkben szakiskolai és szakközépiskolai nevelő-oktató munka zajlik párhuzamosan. A tanulók nincsenek elkülönítve, a teljes épület-együttesben vegyesen mozognak, látogatják az órákat. A 2012/2013-es tanév első félévét 576 fő, ebből 237 lány, tanulói létszámmal indítottuk, köztük a 41+27=68 fő SNI-s + BTMN-es tanulókkal. Ez az 576 tanuló két tagozaton, a szakközépiskolai -8- és a szakiskolai tagozaton -13-, összesen 21 osztályban kezdte meg tanulmányait. Tanulóink 5 megye 31 településről jár iskolánkba. 182 tanuló más megyéből jár, 405 (70,3%) fő pedig más településről. 171 fő a tiszafüredi tanuló.

Az iskolába érkező, gyakran komoly tudásbeli és motivációs különbséggel rendelkező tanulók egyre változatosabb módjait igénylik az ismeretszerzésnek. Felgyorsult világunkban meg kell tanítanunk őket a körülmények változásaihoz való alkalmazkodásra, az egész életen át tartó tanulás képességének megszerzésére. Iskolánk a kompetencia alapú oktatás változatos módszereinek alkalmazásával kíván az új kihívásokra válaszolni.

Iskolánkban aránytalanul sok a szociálisan hátrányos helyzetű, fejlődési és fejlettségi problémával, beilleszkedési, magatartásbeli, tanulási problémával küszködő tanuló.

Feladatunk az ilyen tanulók feltérképezése az iskolába lépés kezdetén. Szociometriai vizsgálatok alapján az osztályközösség erejét is kihasználó tolerancia kialakítása, a negatív példakövetés megelőzése differenciált pedagógiai értékeléssel, személyes ráhatással. Sikertelenség esetén pszichológiai orvosi véleménykérés, szakember igénybevétele az egyéni fejlesztéshez. A beilleszkedési, magatartási nehézségek enyhítését szolgáló tevékenységek:

- ✚ egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
- ✚ felzárkóztató órák, foglalkozások
- ✚ kapcsolattartás a szülőkkel, nevelési tanácsadóval, gyermekjóléti szolgálattal
- ✚ differenciált tanulásszervezés
- ✚ kooperatív technikák alkalmazása
- ✚ a személyre szabott tanítás-tanulás előtérbe helyezése
- ✚ az alapozó szakasz elnyújtása
- ✚ fejlesztő értékelés alkalmazása

A probléma alapvető forrása, hogy a tanulók nagy része olyan általános iskolai érdemjegyekkel érkezik, melyek feltételeznék, hogy nagyrészt jó tanulók kerülnek hozzánk. Az első tesztek, felmérők viszont azt mutatják, hogy az ott kapott érdemjegyek nagyon eltérnek a tanulók valós tudásától. Kritikus a 9. évfolyam, ahol óriási csalódást és meglepetést (annak a szülőnek, aki érdeklődik gyermeke iránt) a gyenge eredmény. Innen egy tempóváltással hamar fel tud még zárkózni a tanuló, azonban aki nem fordít kellő szorgalmat a felzárkózásra, az sajnos egészen az iskola elvégzéséig cipeli a lemaradás terhét.

Kollégáim munkáját is látva, szó szerint küzdünk a tanulókkal, de a szülői háttér talán a jelentősebb gond. A szülők nem járnak szülői értekezletekre, nem érdeklődnek a gyermekük előmenetele felől, szomorú, de nem érdekli őket, hogy az iskolában mi történik. Nem az iskolával együtt akarják nevelni és oktatni gyermeküket, hanem azt hiszik, hogy az iskola majd mindent megold, otthon pedig nem kell foglalkozniuk csemetéikkel. Néhány vázlatpontban összegyűjtöttem, hogy mi mit tehetünk mégis tanulóinkért:

Erkölcsei értékrend kialakítása tanulóinkban

- ✚ Megismerjék, megtanulják az emberek közötti kommunikációt
- ✚ Legyenek képesek fegyelemre és önfegyelemre

Nyitott tanulói személyiség fejlesztése

- ✚ Felelősségvállalásra, önállóságra, kitartásra nevelés
- ✚ Értékelés és önértékelés képességének kialakítása
- ✚ A tanulók egyéni képességeinek figyelembe vétele

Motivációs rendszer kialakítása az aktív tanulás érdekében

- ✚ Egyénre szabott és önálló ismeretszerzési formák
- ✚ Az eltérő képességű tanulóink részére fejlesztő programok kidolgozása
- ✚ A kiemelkedő teljesítmények, szereplések értékelése, jutalmazása

Hagyományok teremtése, az iskolához való kötődés erősítése

- ✚ Színvonalas, élményhatású iskolai ünnepek bemutatók szervezése
- ✚ Pályázatokon, versenyeken, való részvétel
- ✚ Szabadidős tevékenységek lehetőségeinek megteremtése
- ✚ Tanulmányi kirándulások szervezése

Alkalmazható módszereink és eszközeink:

- ✚ differenciálás
- ✚ konfliktus-kezelés
- ✚ rendszeresség
- ✚ szituációs játékok
- ✚ csoportmunka
- ✚ önértékelés
- ✚ differenciált értékelés
- ✚ SNI: sérülés specifikus fejlesztés

Iskolánkban a tanulócsoporthoz összetétele képességeiket tekintve is rendkívül heterogén. Több és statisztikai mutatói alapján sok a tanulási kudarccal küszködő tanuló. Segítő tevékenység csoportokat kell kidolgoznunk számukra:

- ✚ egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
- ✚ a 9. évfolyam indulása: felzárkóztató program – tanórák keretében
- ✚ szükség esetén csoportbontás (magyar, matematika, idegen nyelv)
- ✚ felzárkóztató órák, korrepetálások
- ✚ konzultáció tanulási problémákról

Problémás, hátrányos helyzetű tanulóinknál nem csak arra kell koncentrálnunk, hogy őket, hogyan lehetséges integrálni az osztályközösségekbe, hanem arra is figyelniük kell, hogy maga az osztályközösség miként kezelje a megosztott helyzetet:

- ✚ A közösség felkészítése az SNI-s tanulók integrált nevelésére
- ✚ A másság elfogadása
- ✚ A különböző szociális kompetenciák fejlesztése: empátia, egymásra figyelés, együttműködés, tolerancia, alkalmazkodó készség

Ezzel kapcsolatban az alábbi ismérveket gyűjtöttem csokorba, hogy milyen készségek, képességek fejlesztésére van nagy szükség a teljes közösség szempontjából:

✚ együttműködési készség	✚ logikai gondolkodás
✚ partneri viszony	✚ képzelőerő
✚ tolerancia	✚ kreativitás
✚ konszenzus-készség	✚ motiváció
✚ empátia	✚ vitakészség
✚ érzelmi intelligencia	✚ közösségépítés
✚ etikai érzék	✚ digitális írástudás fejlesztése

Iskolánk tanulói többségben szociálisan hátrányos helyzetűek. Jelentős a gyermekét egyedül nevelő családból, rokkant, munkanélküli családból érkező tanulónk. Pedagógiai feladatunk a hátrányos helyzetről való információszerzés (a személyiségi jogok sérelme nélkül), a hátrányok csökkentése, felvilágosító munka a támogatások lehetőségeiről.

Nem csak negatívumokra szeretnék kiélelni, vannak tehetséges tanulóink is. A tehetség fogalmát tágan értelmezzük, az intellektuális képességeken túl a manuális és pszicho-motoros képességekkel rendelkező tanulóinkra is kiemelt figyelmet fordítunk. A jobb képességű tanulók esetében is indokolt a differenciált foglalkoztatás megszervezése, egyéni vagy csoportos külön feladat, megbízás adása ismeretgazdagítási, gondolkodásfejlesztési céllal. A képességek kibontakoztatását segítő tevékenységeink:

- ✚ tanórai tehetséggondozás (differenciálás) képességekhez igazítva
- ✚ a verbális kommunikáció és az eredményes tanulási technikák elsajátítása
- ✚ szakköri, sportköri tevékenység
- ✚ versenyek, vetélkedők, bemutatók (szakmai, tantárgyi, kulturális, sport)
- ✚ egyéni felkészítés tanulmányi, szakmai és egyéb versenyekre

Dolgozatomban a hátrányos helyzetű tanulóink különös tekintettel való bemutatásához segítségül hívtam iskolánk gyermekvédelmi felelősét. A kapott adatokat táblázatba foglaltam, és bontottam szakiskolai és szakközépiskolai tanulóokra.

		szakiskola 9-10									szakképzés 11-14									
		9a	9b	9c	9	10a	10b	10c	10	9-10	9f	11a	11c	11f	12a	12b	12c	11 évf	12 évf	össz 9-12
Integráltan oktatott sajátos nevelési igényű tanulók		2	6	3	11	2	0	2	4	15	8	2	4	0	0	3	1	6	4	18
ebből	leány	0	2	0	2	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	1	0	1	1	4
	más megyéből bejáró	1	2	2	5	0	0	1	1	6	3	0	2	0	0	0	0	2	0	5
	évfolyamismétlő	0	1	1	2	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	magántanuló	0	2	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	hátrányos helyzetű tanulók	2	4	2	8	1	0	2	3	11	6	2	2	0	0	0	0	4	0	10
	ebből halmozottan hátrányos helyzetű	1	2	1	4	1	0	1	2	6	3	1	2	1	0	0	0	4	0	7

Az összegző sorokban egyértelműen kivehető, hogy a szakiskolai tagozaton jóval nagyobb a hátrányos helyzetű tanulóink száma, iskolánk vezetése a jobb képességű tanulókat irányítja a szakközépiskolai képzés, az érettségi megszerzésének lehetősége felé. Az alábbi táblázat a középiskolai adatokat mutatja be:

szakközép		9d	9e	10d	10e	11d	11e	12d	12e	9 évf	10 évf	11 évf	12 évf	össz 9-12
Integráltan oktatott sajátos nevelési igényű tanulók		1	1	2	1	1	1	1	0	2	3	2	1	8
ebből	leány	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	2
	más megyéből bejáró	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	évfolyamismétlő	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	magántanuló	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	hátrányos helyzetű tanulók	1	1	1	0	1	1	0	0	2	1	2	0	5
	ebből halmozottan hátrányos helyzetű	1	0	1	0	1	1	0	0	1	1	2	0	4

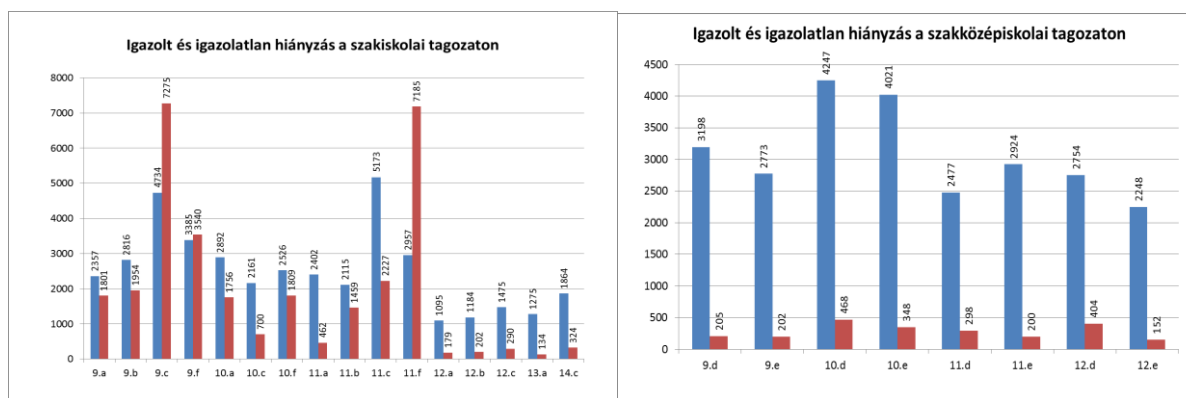
Iskolánk feladati és célja a hátrányos helyzetű tanulóinkkal kapcsolatban:

- ✚ A hátrányos és veszélyeztetett helyzetű gyermekek feltérképezése
- ✚ Általános prevenció, mellyel új információkat, ismereteket közvetítünk
- ✚ 2H, 3H, SNI-s integráció segítése
- ✚ Képesség-kibontakoztató program alkalmazása
- ✚ Motiválást segítő differenciált tanulásszervezés alkalmazása

Iskolánk tanulóinak rövid bemutatását és intézményünk hozzájuk való viszonyát, - különös tekintettel a hátrányos helyzetű gyermekekre – a szakiskolai és szakközépiskolai bontással lehet megfelelően bemutatni. A pontos képet azonban a tanulmányi eredmények adják, melyhez iskolánk tanulmányi rendszeréből vettem az adatokat:

	9.a	9.b	9.c	9.f	10.a	10.c	10.f	11.a	11.b	11.c	11.f	12.a	12.b	12.c	13.a	14.c	összesítés
igazolt	2357	2816	4734	3385	2892	2161	2526	2402	2115	5173	2957	1095	1184	1475	1275	1864	67334
igazolatlan	1801	1954	7275	3540	1756	700	1809	462	1459	2227	7185	179	202	290	134	324	36819
kitűnő	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2
jeles	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
bukott	13	12	13	18	5	4	9	1	2	4	10	2	2	0	1	1	154
bukás	65	63	61	152	17	18	36	1	5	13	23	4	5	0	2	4	627
átlag	2,35	2,16	2,26	2,16	3,06	2,27	2,53	3,16	2,85	3,09	2,38	2,91	2,92	3,1	3,11	2,82	2,79
Magatartás	2,38	2,19	2,12	2,58	3,46	2,19	2,41	3,38	2,37	3,07	2,8	3	2,94	3,17	3,54	2,7	3,02 / 0
Szorgalom	2,52	2,62	2,48	2,53	2,89	2,19	2,82	3,29	3,05	3,34	3,07	3	3,12	3,63	3,11	2,95	3,03 / 0
létszám	24	23	31	28	31	16	21	26	19	29	22	20	17	24	28	20	379

Szakiskolában a tanulók nagyon sokat hiányoznak, és az igazolatlan hiányzások száma is nagyon magas. A tanulmányi átlagaik alacsonyak, és a bukás sem ritka.

Szakközépiskolában a tanulóink jobb eredménnyel szerepelnek, bár ennek az eredménynek egyenes ági következménye, hogy iskolánk szelektálni próbál az általános iskolai eredmények alapján, és szakközépiskolába felvenni a jobb eredményű tanulókat.

	9.d	9.e	10.d	10.e	11.d	11.e	12.d	12.e	összesítés
igazolt	3198	2773	4247	4021	2477	2924	2754	2248	67334
igazolatlan	205	202	468	348	298	200	404	152	36819
kitűnő	0	0	0	0	0	0	0	0	2
jeles	0	0	0	0	0	1	1	0	3
bukott	8	7	13	9	3	8	7	2	154
bukás	47	11	53	17	3	9	14	4	627
átlag	2,7	2,83	2,75	2,89	3,15	3,32	3,01	3,06	2,79
Magatartás	3,71	3,21	3,17	3,03	3,43	3,44	3,06	3,81	3,02 / 0
Szorgalom	3,08	3,11	3,09	3,03	3,48	3,36	3,03	3,27	3,03 / 0
létszám	25	28	36	35	24	26	33	26	233

Itt már jobban kivethető, hogy az igazolt és igazolatlan hiányzások aránya már egy olyan képet tükröz, melyet elfogadhatónak tartunk

II. Iskolánk tanulói földrajzi környezetüket tekintve is olyan hátrányos területről, vonzáskörzetből kerülnek ki, mely rányomja bélyegét szociális kapcsolatrendszerükre, viselkedésükre, nevelésükre. Saját tantárgyra vonatkozóan a különleges bánásmódot mindkét oldaláról szeretném bemutatni.

Szakiskolai és szakközépiskolai csoportokban tanítok informatikát, túlnyomó többségét óráimnak a szakközépiskolai, informatika szakmacsoport érettségire való felkészítése, illetve szakmai tanóráinak többsége adja. Iskolánk fő húzóágazata a informatika, a szakközépiskolai négy évet követően tanulóink felsőfokú szakmai, két éves képzés keretében szerezhettek szakmát. Ezt az irányvonalat a tehetséggondozás, verseny pedagógia oldaláról szeretném bemutatni.

Célkitűzések: Iskolánk kötelezően beiskolázó státuszából ered, hogy egyszerűen fogalmazzak: jön mindenki. Az előző oldalakon pontos képet vázoltam a hozzánk kerülő tanulók tanulmányi eredményéről. Célunk, hogy mind szakiskolában, mind szakközépiskolában az informatika tantárgyat megfelelően adjuk át, tanítsuk meg. Szintén célunk, hogy kiemeljük azokat a tehetséges, szorgalmas, érdeklődő tanulókat, akik megfelelő támogatással, motiválással tanulmányi versenyeken képviselik iskolánkat.

Szintén célkitűzésünk, hogy azokat a tanulókat, akik tovább tanulnak nálunk, a lehető legjobb szakmai színvonalon, olyan szakemberekké képezzük, akik megállják helyüket a versenyszférában, illetve ha még tovább szeretnének tanulni, akkor segítsük felkészülésüket a főiskolai, egyetemi sikeres felvételire.

Módszerek és feltételek: szaktanári módszereim az informatika tanítása során könnyebb alapokra épülnek, mert maga a tantárgy olyan eszközrendszerrel rendelkezik, ami biztosítja egyéb tantárgyaknak a szemléltetések széles skáláját akár az internet segítségével. A klasszikus módszertani alapokat vegyesen alkalmazom:

✚ szóbeli ismeretközlés	✚ előadás
✚ elbeszélés	✚ bemutatás
✚ magyarázat	✚ szemléltetés

A tanár és a tanuló közös munkáját alapul véve a teljes repertoárból hiányzik néhány elem (például szerepjáték, játék, vita)

✚ megbeszélés	✚ ellenőrzés
✚ gyakorlás	✚ értékelés
✚ ismétlés	✚ szimuláció

Iskolánkban a feltételrendszer megfelelő, hogy a célok és a módszerek eredményesen megvalósulhassanak. Öt informatika szaktanteremmel rendelkezünk, és az informatikai komolyabb képzéshez külön hálózat, gyakorlati labor áll rendelkezésünkre.

Eredményességhez szükséges egyéb feltételek: jó informatikát nem lehet tanítani pusztán tanteremmel és hálózattal. Olyan csapatra van szükség, akik tényleg tudnak csapatban dolgozni. A megfelelő szakmai háttér elengedhetetlen, és a képzésnek gyakorlat-orientálnak kell lennie – elméleti tudással nem lehetséges jó informatikusok képzése.

Furcsán hangozhat, de a területi hátrányos helyzetből előnyt lehet kovácsolni. A tanulók jobban szembesülnek a munkanélküliséggel, szociális helyzetük, családi környezetük több esetben olyan, mely nem az álruk. Az informatika világa egy szintig vonzó, könnyű – ha sikerül a tanulót átlendíteni, és a hátrányos helyzetet szorgalmi előnnyé kovácsolni, akkor jobb eredményeket tudunk elérni, mint akár egy elit gimnáziumban.

Gondolataimat tapasztalatból állítottam össze, 2007-ben felkészítéssel sikerült a Cisco és Microsoft hálózati versenyén 300 csapatból iskolánkat az első 15 közé juttatni. 2010-ben az országos szakmai tanulmányi versenyen az országos döntőbe, a legjobb 10 tanuló közé delegáltunk. A motiváció folyamatos jövőképpel tud kiteljesedni, így olyan felkészítést is kínálunk, mely az emelt szintű érettségivel tanulóinkat felsőoktatási intézményekbe juttathatja. Az elmúlt három évben felvették tanulóinkat Miskolcra mérnök informatikusnak, vagy épp Egerbe programtervező informatikusnak (3 hallgatót).

Értékelés módja: Az informatika tanításában az értékelés a klasszikus szóbeli és írásbeli értékelési módszerek mellett kiegészül az interaktív értékelési lehetőséggel, illetve a különböző egyedi szoftverfejlesztések lehetőségeivel. A szakiskolai, szakközépiskolai értékelési lehetőségek nem adnak ennyire szabad kezet, hiszen a tanulóknak a tanórák keretében kell megmérettetniük. Az online tesztek segítségével főleg az érettségi utáni szakképzésben élünk a lehetőséggel.

Több olyan online tananyagkezelő rendszer is létezik, melyet távoktatásban felsőoktatási intézmények is alkalmaznak. Az egyik legjobban megbecsült a Moodle keretrendszer. Ezt a rendszert alkalmazom én is, és próbálom bevinni a középiskolai életbe. Fejlesztettem már tananyagot 9. évfolyamra és 14. évfolyamra egyaránt – a visszajelzések a tanulóktól nagyon pozitív volt. Számonkérések alkalmával is használom a rendszert. Elmondható, hogy sokkal több időt igényel egy rendesen összerakott anyag, vagy számonkérés, de ha már kész van, akkor időt is meg lehet takarítani a jövőre nézve. Az eredmények eltárolhatók, valós statisztikák készíthető belőle – online naplóval kombinálva (mi a MaYoR rendszert használjuk) még hatékonyabban kezelhető a teljes értékelési rendszer.